

JEZDECKÉ ROZHLEDY

Redaktor: Podplukovník jezd. Josef Tacl.

Podplukovník gšt. František Pohunek:

Operace srbské jezdecké divise v bitvě na Ceru a na Jadru r. 1914.

(Dokončení.)

Činnost 2. jezdeckého pluku. Pluk odjel z Bílého kamene ve 14 hod. v nařízeném směru. V 15 hod. přerušil již telegrafní a telefonní vedení Šabac—Loznica.

„Před železniční stanicí Dublje (píše plk. Ilić v citovaném článku) narazil na eskadronu vlak plný nepřátelských vojáků. Eskadrona zahájila palbu a donutila vlak vrátit se k Šabci. Velitel eskadrony byl v boji raněn.“

Velení nad eskadronou převzal plukovní pobočník a pokračoval v útoku na Duvanište—Prnjavor. Valný voj pluku obsadil trať 2. a 4. eskadronou, kdežto 3. eskadronou projel osadou Duvanište a dosáhl Petlovače. Nepřítel ustoupil k Drině. Pluk přenocoval u osady Begozije, 1. eskadrona v Duvanište.

Jádro divise (2 eskadrony, 1 baterie) došlo na hřbet Culjković a velitel JD. vydal rozkaz k přenocování v této sestavě:

„4. jezdecký pluk a 2 eskadrony 1. jezdeckého pluku s oddílem jezd. dělostřelectva v postavení: Culjković—Glavica (pravý břeh Bela reky), 2. jezdecký pluk u Bogosavce drží silnici Šabac—Slepčević—Prnjavor.“

3. jezdecký pluk dojde do Culjković k jádru divise a u Lipolistu zanechá 1 četvrtinu s dotyky s nepřítelem.*)

Tělesový trén u Dobriče, muniční kolona Bojić.“

Velitel JD. poslal veliteli 2. armády a veliteli Š. I. divise zprávu o činnosti 17. srpna. Zpráva pro 2. armádu, psaná 18. srpna v 6 hod. hlásila:

„4. jezdecký pluk, který přenocoval na předních strážích v postavení na Glavici, vedl po celou noc boj s ustupujícími nepřátelskými oddíly.“

3. jezdecký pluk vyrazil z Čokešiny na Prnjavor, dobyl osady, ale střetl se s nepřátelskými ustupujícími kolonami, provázenými dělostřelectvem a jezdeckým, a po zoufalém boji na ulicích Prnjavoru se mu podařilo dostati se z choulostivé situace, byť i s velkými ztrátami; při té příležitosti musil zanechat na místě i dobytou baterii o 5 dělech.***) Ráno asi ve 4 hod. (18/VIII) dorazil se 2 eskadronami a kulometným oddílem k divisi. Ostatní části pluku se shromáždí během dnešního dne.

Divise během těchto tří dní, po neustálých úsilných pochodech, dvoudenních (denních i nočních) bojích, nemajíc času, aby nakrmila a napojila koně a lidi, je velmi vyčerpána a potřebuje posily. Včera navečer žádal jsem velitele Š. I. divise, aby mi v noci poslal na posilu 2 prapory,

*) Nutno se pozastavit nad tím, že velitel JD., který psal citovaný rozkaz v 18.30 hod. a neměl tušení, kde 3. jezdecký pluk je, vůbec mohl vydati takový rozkaz 3. jezdeckému pluku! Z vyličených událostí víme, že 3. jezdecký pluk byl v té době v lese „Gaj“ mezi Prnjavorem a Lipolistem a chystal se k poslednímu pokusu probít se nepřátelským kruhem.

**) To je, jak víme, nadsázka. Byla to jen tři děla.

abych mohl pokračovat v pronásledování k Drině. Ale žádané prapory do rána ne-došly.

Dnes pokračuji v pronásledování k Drině. Prosím o oznámení situace u 2. armády a o zakročení, aby mne Š. I. energicky podporovala. Ztráty na lidech a koních jsou značné. Dodatečně pošlu čísla.“

Události 18. srpna.

18. srpna ráno byla situace tato:

Komb. I. divise byla na Trojanu, předními částmi na Brkincu.

Š. I. stála před Šabcem zhruba na čáře Mišar—Pričinović—Jevremovac.

V prostoru Prnjavoru—Lipolist byla roztržštěná 21. střelecká divise rakouská. V Prnjavoru dohromady $6\frac{1}{2}$ pěší roty od 4 různých pluků, 5 baterií, dvě slabé eskadrony a část divisních služeb pod velením plk. Hinke. V Lipolistu byl asi jeden prapor. Severozápadně od Bela reky stál plk. Podhajský s necelým praporem zeměbr. pl. 8 a jednou rotou zeměbr. pl. 28. V Petkovici bylo SV. divise, $2\frac{1}{2}$ praporu 6. zeměbr. pluku (dohromady 1300 mužů), 5 rot zeměbr. pl. 7 (400 mužů), 5 děl bez obsluhy. V Amejliji byl asi jeden prapor, shromážděný z uprchlíků.

Vidíme z toho, že JD. nocovala proti skupině plk. Podhajského.

Ve 3.40 hod. útočily nepřátelské oddíly z Bela reky na přední stráž 4. jezd. pluku na Glavici. Po tříhodinovém boji však ustoupily. (Byly to zadní voje skupiny plk. Podhajského, které zastíraly ústup této skupiny do Petkovice.)

Velitel JD. měl v úmyslu pokračovat 18. srpna v činnosti do týlu nepřítelů a pronásledovat přes Čokešinu k Drině; druhou částí chtěl operovati přes Bogosavac k Duvanište.

Ve 4 hod. došel 3. jezd. pluk k předním strážím JD. Velitel pluku poslal hlášení veliteli divise a veliteli Komb. I. divise tohoto obsahu:

„Při pronásledování nepřátelského proudu poraženého 16. a 17. srpna dorazil jsem 17. srpna v 10 hod. až k Drině k Samurovića adě, kde Rakušané postavili dva pontonové mosty.

Nepřátelský proud byl silný 10.000 mužů: kombinovaná brigáda 7. a 28. p. pluku, 14. dragounský pluk „Windischgrätz“ a 2 oddíly pol. dělostřelectva.

Nepřítel ustupoval v nepořádku, t. j. úprkem; byl chráněn jedním slabým zadním vojem, který kladl slabý odpor jen do osady Prnjavoru; kde byl zoufalý boj, neboť Rakušané nechtěli uprchlíky pustit do Bosny. Přivítali je na Drině kulomety a mne dělostřelectvem. Po dvouhodinném boji v prnjavorských ulicích, kde se bojovalo i holýma rukama a granáty, vojáci tohoto pluku se značnými ztrátami odhali Rakušanům 3 děla s přípeží. Po 2—3 hodinách byl jsem obklopen početnými vojsky všech druhů zbraní a cesta zpět byla mi úplně odříznuta. Vedl jsem s plukem boj na všechny strany, abych se probil do týlu k našim, a do tmy dorazil jsem blízko k osadě Lipolistu, kde jsem byl obklopen dvěma husarskými pluky a pěchotou s 3 kulometnými oddíly. Ve 24 hodin jsem prošel nepozorovaně předními strážemi rakouskými a došel do svazku své brigády. Tento nájezd do týlu způsobil Rakušanům velké zlo, neboť ztratili 12 děl a spoustu různého materiálu, vozy, střelivo atd., nečítaje demoralisaci mnohých jednotek a velké ztráty na lidech.

Pluk ztratil 3 důstojníky a asi 40 mrtvých, raněných a nezvěstných vojinů, jeden kulomet a bojový trén.

Jezdecká divise, která měla při pronásledování postoupit k Prnjavoru a Petlovače, byla zastavena u os. Bojiče, takže pluk, nevěda o změnách rozkazu, sám provedl a splnil nájezd na Drinu. Za zvláštní čest si považují, že jsem pronásloval 14. dragounský císařský pluk Windischgrätzův.“

Toto hlášení je velmi zajímavým dokladem toho, jak se události skutečně mohou objevit skresleny v subjektivním podání, i když vyloučíme

přímý úmysl přerušovat pravdu. Zároveň nás poučuje o tom, jak je důležité pro přesné zhodnocení faktů podávat veškerá hlášení a každou zprávu naprosto objektivně, oddělovat přesně věci skutečně zjištěné od věcí předpokládaných nebo domněnek. Na př. v hlášení právě citovaném se praví: „dorazil jsem 17 VIII v 10 hod. až k Drině“; tím vzniká dojem, že tam dorazil celý pluk, kdežto ve skutečnosti se tam dostala na chvíli jen jedna četa 1. eskadrony. Dále mluví hlášení o 2 husarských plucích — které ve skutečnosti vůbec neexistovaly. Vždyť celá 21. střelecká divise rakouská měla jen dvě eskadrony 14. dragounského pluku. Co se týče 12 děl, jež prý nepřítel ztratil, byla skutečnost zase jiná. Především je neztratil v důsledku činnosti 3. jezd. pluku; 8 děl ztratil útoky jezdeckého pluku Š. I. divise, kdežto 3. jezd. pluk dobyl jen tři děl, ale musil je zanechat nepříteli. Tato děla vzala s sebou přes Drinu 18. srpna skupina generála Panesche, velitele 41. zeměbr. brigády, když ustoupila s Ceru. Konečně, jak se věci měly s pronásledováním pluku 14. dragounů, víme z vylíčených událostí.

V 5.25 hod. nařídil velitel JD., aby dělostřelectvo zahájilo palbu z Glavice za účelem demoralisace nepřítel. Zároveň vyslal přezvědy na Lipolist a Prnjavor. 2. jezd. pluku nařídil ustoupit z Bogosavce na Dobrić, aby se tam mohl zotavit ze ztrát utrpěných 17. srpna.

V 6 hod. dostal směrnicí čj. 319 op. od velitele 2. armády ze dne 17. srpna:

„Protože Šabac je silně opevněn a opatřen překážkami, vyzbrojen kulomety ve všech staveních vhodných k obraně, stál by násilný útok velké oběti a toho není potřeba. Nebude se tedy naň již útočit, nýbrž stačí jej izolovat, přetít mu všechny komunikace, postřelovat jej dělostřelectvem, zvláště pak bombardovat monitory a převážecí prostředky přes Sávu. Tak by se učinil zcela neškodným na všech směrech vedoucích do nitra Srbska.

Proto nařizují:

1. Aby se co možná mimo dostřel nepřátelský, ale tak, aby se naším dělostřelectvem dal bombardovat Šabac, nepřátelské převozní prostředky a monitory, zřídila opevnění chráněná drátěnými a jinými překážkami a schopná rozbiti každý útok ze Šabce; obsadí se silou potřebnou k rozhodnému odporu; počítat s tím, že Š. I. bude mít u Šabce dvě dalekonosná 12 cm děla.

2. Hlavní sílu divise držet soustředěnu v prostoru: Donja Vranjska—Jevremovac, schopnou manévru a rozbíjení nepřátelských proudů, pohybujících se ze Šabce v daném směru.

3. Jezdecké divisi přidělit 1—2 prapory a 1 rychlopalnou baterii, aby mohla operovat ve směru Lješnica za tím účelem, aby mohla zničit nepřátelské mosty, přetít spojení Šabac—Loznica a vyčistit Mačvu od zbylých nepřátelských oddílů a přetržení spojení z Bosny a Srému do Šabce.

4. Jezdecká divise se opře vpravo o vojska u Šabce, vlevo o jednotky na Ceru, které obsadily a opevnily Trojanův hrad za účelem dalšího postupu po hřebenu Ceru k Lješnici.

5. Jezdecké divisi přidati Š. I. jezdecký pluk.“

K 7. hod. odešel velitel JD. na Glavicu, na níž byl 4. jezd. pluk s jednou baterií; zde se seznamoval se situací, ale nemohl nikde upozorovat nějaký nepřátelský ústup. Vrátil se z Glavice k Culjkoviči, dostal asi v 8 hod. telefonický vzkaz velitele Š. I.:

„Pod tlakem nepřítel ustupuje Š. I. a přijme boj na čáře Varna—Cerovac.“

Velitel JD. byl tímto ústupem Š. I. velmi překvapen; nepříteli se otvíraly všechny cesty vedoucí ze Šabce do boku a týlu jezdecké divise a Komb. I. divise. Poněvadž velitel Š. I. neposlal žádané dva prapory, usoudil velitel JD., že jeho situace je velmi kritická: JD. byla bez pěchoty vysunuta daleko dopředu a stranou před Komb. I. Š. I. divisi, s oběma

boky odkrytými, kde stály značné nepřátelské síly; měla jen 2.000 karabin. Proto se velitel JD. zřekl své velmi důležité úlohy, a místo aby se plnou silou vrhl kupředu, chopil se nyní druhé části svého úkolu: chránit bok a tyl 2. armády se strany Šabce, ve směru na Belu reku a Dobričskou reku.*)

V 8.50 hod. vydal velitel JD. rozkaz, aby se divise postupně stáhla přes Grušić a zatarasila na hlavním postavení směry, kterými by nepřítel z Mačvy a od Šabce mohl ohrozit bok a tyl 2. armády.

V 11 hod. dorazil velitel divise se zálohou na Raskršće, kde se zastavil. V té době dostal zprávu od velitele 2. jezd. brigády i od velitele Š. I. divise, na základě které vydal ve 12 hod. rozkaz:

„Š. I. pod tlakem nepřítele se rozhodla, že přijme rozhodný boj na posici: Varna kóta 162—Sančevi—Leskića mehana, kterou bude úporně bránit, aby zastavila nepřátelské pronikání.

Proto nařizují:

4. jezd. pluk s 1 baterií pod velením velitele 2. jezd. brigády obsadí a úporně brání posici Brestovac—Raskršće.

1. jezd. pluk s 1 baterií obsadí postavení a hřbet od Raskršće po Dumač, opíraje svůj pravý bok o 19. p. pluk, který je v postavení u osady Varny.

3. jezd. pluk, náhradní eskadrona v záloze, telegrafní a pionýrský oddíl u Slatiny.

2. jezd. pluk se zadrží na hřbetu Beli kamen a při silném tlaku nepřátelském ustoupí na pravé křídlo 1. jezd. pluku přes osadu Metković.

Tělesové trény zůstanou v Bojiću.

Muniční kolona ustoupí na Stolicu kóta 205, kde byla dříve.

Raněné odesílat přes Slatinu do osady Bojić.

Já zůstanu u zálohy.“

Podle tohoto rozkazu byla ihned obsazena čára: Brestovac—Raskršće—Metković.

Při ústupu 2. jezd. pluku od Bogosavce k osadě Dobriću bylo zjištěno, že nepřítel je mezi plukem a ostatními srbskými vojsky. Kolem 9. hod. se jedna eskadrona s kulometným oddílem rozvinula k boji a postupovala ke křižovatce: Bogosavac—Dobrić—Lipolist—Maovi. Ve zvlněném terénu najela na nepřítele, který na ni podnikl útok. Eskadrona počala ustupovat k valnému voji. Po boji (kolem poledne) se pluk zastavil na svých posicích na Belom kamenu, ustoupiv přes Maovi a Varnu.**)

Ve 13 hod. nařídil velitel divise pluku dojít na Slatinu, kde měl utvořit zálohu s 3. jezd. plukem. 2. jezd. pluk zůstal na Belom kamenu do 20 hod., potom odešel do svazku zálohy, utrpěv značné ztráty.

Večer byla situace jezdecké divise tato: 2 pluky a 2 baterie na čáře Brestovac—Raskršće—Metković po Dumač. 2 jezd. pluky v záloze u rozcestí cest, vedoucích od Gušin grobu na Bojić a Slatinu k 205.

Komb. I. byla na Trojanu a Brkincu a připravovala se k útoku na Kosanin grad.

Š. I. obsadila postavení Varna—kóta 162—Grn. Vranjska—pravý břeh Dumače—Leskića mehana.

*) Z relace jezdecké divise.

**) Zdá se, že boj, o který tu jde, byl sveden mezi 2. jezd. plukem srbským a převzvědným oddílem, vedeným plukovníkem Hofsassem (asi 40 jezdců divisního jezdectva 29. p. divise). Tento oddíl měl za úkol přezvídat a zjednat styk s 21. střeleckou divísi přes Bogosavac—Dobrić na Grušić. Jedna pěší rota (16. rota p. pluku 94) doprovázela toto jezdectvo do Bogosavce.

Zprávy o nepříteli měl velitel JD. tyto: síla jednoho pěšího pluku, něco dělostřelectva a jezdeckta na Grabovcu a Kosovcu. Osady Lipolist, Bela reka a Dobrić obsazeny slabými prvky pěchoty a dělostřelectva. Od Maovi na Beli kamen je na postupu jeden pěší pluk s dělostřelectvem.

Události 19. srpna.

19. srpna byla situace srbských vojsk ráno úplně táž jako 18. večer.

O nepříteli se vědělo, že drží hřbet u Culjkoviće a osadu, Dobrić. Hlášen též proud v síle 1—2 pěších pluků se 3 bateriemi na pochodu z Prnjavoru na Belu reku. Dva nepřátelské proudy v síle po jednom pluku s baterií a jezdecktvem šly od Šlepčevíce na Bogosavac.

Velitel JD. se rozhodl zůstat na místě, dokud se situace nevyjasní a nedostane zprávy o Š. I. divisi. Potom chtěl napadnout pravý bok nepřitele ve směru Metković—Maovi a krýti se ve směru západním (Culjković—Grušić). K zajištění tohoto směru byla časně ráno vyslána jedna eskadrona 3. jezd. pluku s kulomety k zesílení úseku Brestovac—Raskršće.

V 11 hod. velitel JD. poslouchaje v telefonu, zaslechl rozhovor mezi velitelem 19. p. pluku [který stál s plukem u osady Varny (162)], a velitelem Š. I., že na 19. pluk útočí 3 nepřátelské pluky směrem Maovi—Varna. Velitel JD. se vmísil do hovoru a řekl, že nepřítel v té chvíli vůbec neútočí, nýbrž naopak ustupuje.*) To zaslechl velitel 19. pluku a opravil své tvrzení, že vskutku nepřítel v té chvíli ustupuje.

Při této příležitosti oznámil velitel Š. I. veliteli JD., že hodlá ustoupit za Dobravu, a proto jej žádá, aby mu poslal 1 jezd. pluk na ochranu levého boku během ústupu.

Velitel divise odeslal pak ihned 3. jezd. pluk s kulometným oddílem 2. jezd. pluku do Orlovce k dispozici veliteli Š. I.

Asi v 11.15 hod. zaslechl velitel JD. v telefonu rozkaz velitele Š. I. k ústupu, nedostal však o tom přímé zprávy ani od velitele Š. I., ani od svého styčného důstojníka. Styčný důstojník se přihlásil teprve později hlášením, psaným v 10.40 hod., v němž hlásil rozhodnutí velitele Š. I. k ústupu, a zároveň žádal, aby JD. chránila ústup dělovou palbou od Metkoviće. Z hlášení bylo též vidět, že Š. I. ustupuje na postavení Orlovce—Vukošić—Saline njive a že se chce zachytit na pravém břehu Dobravy.

Velitel JD. nereagoval na přání velitele Š. I., aby kryl jeho ústup, protože to považoval za zbytečné, domnívaje se, že má Š. I. ještě dosti netknutých záloh.

Protože se ústupem Š. I. změnila i situace JD., neboť směr Slatina—Bojić—Tekeriš nebyl zajištěn a bok i tyl 2. armády byl vydán nebezpečí úderu aspoň jedné nepřátelské smíšené brigády (podle názoru velitele JD.), rozhodl se velitel, krýti tento bok i tyl obranou na vhodném postavení. K tomu cíli vydal v 11.20 hod. rozkaz:

1. 1. jezd. brigáda s baterií couvne na posici Stari vinogradi (k. 239) a zaujme tam obranné postavení.
2. 2. jezd. brigáda s baterií odpochoduje po sledech na Otoje, tam se zastaví a vyčká dalších rozkazů.
3. Šumadijský I. div. jezd. pluk obsadí Ljigin grob (kota 210) na silnici Bojić—Tekeriš.

*) Velitel JD. totiž pozoroval osobně průběh boje na levém křídle Š. I. se Slatiny k. 205 a viděl, že nepřítel, jenž posunul pěchotu v proudech až asi na 1 km od kostela ve Varně, začal couvat po přesné palbě srbského dělostřelectva.

4. Tělesový trén u osady Rumska.

5. Muniční kolona na rozcestí silnice a cesty u Matějce.

6. Štáb divise na Parlogu (kota 249) na silnici Bojič—Tekeriš."

Přesun zahájen ihned. Během pochodu nařídil velitel divise veliteli 2. jezd. brigády, aby se zastavil na posici Belege—Suvača a nikoli na Osoje.

Divise prováděla ústup ve dvou proudech: pravým od Metkoviće přes Gušin grob na Stari vinogradi, levým od Brestovce přes Belege (k. 280) na Osoje (k. 272).

Pravý proud došel kolem 13.30 hod. nerušeně na Stare vinogradi. Zato levý proud (hlavně 4. jezd. pluk, který dostal opožděně rozkaz k ústupu) bojoval s nepřátelskými prvky u Brestovce a u kříže 284, východně od Miloševce. Tam se totiž dostaly převzvědné oddíly rakouského proudu (pod velením pplk. Brunfauta), poslané na rozkaz velitele 5. rak. armády od Driny směrem na Lipolist—hřbet u Culjkoviće. Byla to síla asi 6 pěších rot a jedné baterie.

Rozkaz divisionářův 2. jezd. brigádě, aby se zastavila na Belege, došel pozdě, když už brigáda dorazila (asi ve 13.30 hod.) na Osoje. Velitel brigády nařídil pak 4. jezd. pluku, aby znovu obsadil Belege. Jezd. pluk 4 si musil Belege vybojovati na rakouských jednotkách proudu Brunfautova.

Cestou k Parlogu potkal velitel JD. na silnici u Brkića dućana odpočívající jeden prapor 15. p. pluku s kulomety (náležel k Timocké I. divisi, poslané od HV. k zesílení 2. armády). Velitel divise si tento prapor ihned přisvojil a vydal veliteli praporu rozkaz (písemný) v 16.40 hod.*):

„Odpochodovati se 3 rotami a kulomety na čáru Belege—Suvača, tam se podřídit veliteli 2. jezd. brigády; 1 rotu poslat na Ljigin grob jako posilu š. I. jezd. pluku.“

Zato si však stáhl 2. jezd. pluk do zálohy k Parlogu. Tělesové trény dirigoval v 17 hod. do Pejinoviće.

19. srpna večer byla tedy jezdecká divise 1. a 4. jezd. plukem a praporem p. pl. 15 povšechně na čáře Ljigin grob—Stari vinogradi—Belege—Suvača, k. 284, severozápadně od Dvorište; v záloze na Parlogu 2. jezd. pluk, telegrafní a pionýrský oddíl. Tělesový trén u Pejinoviće, muniční kolona u Matějce.

O nepříteli se vědělo, že stojí slabými částmi u Desiće a s hlavním vojem u Culjkoviće. Síla odhadována na 2 p. pluky, 3 baterie polní a 1 houfnicovou a asi 2 eskadrony jezdeckta.

Asi v 18 hod. dostal velitel JD. tento rozkaz od velitele 2. armády:

„Nepřítel, který bránil Cer a Iverak, byl rozbit a ustoupil, zanechav v našich rukou mnoho zajatců, děla, spoustu materiálu a vozů. Prchá chvatně k Drině. Je třeba, abyste této situace využili pronásledováním na Lješnici, neboť pouhé objevení se jezdeckta v tomto směru způsobí ještě větší paniku v řadách ustupujícího nepřítele.“

Pasivní obrana na posicích, na které jste ustoupil, je po mém soudu zbytečná, vezme Vám možnost využití nejlepšího okamžiku k činnosti Vašeho druhu zbraně. Pro Vaši informaci Vám oznamuji, že 1 pluk pěší a 1 rychlopalná baterie táboří východně od Lisiny, a vyžádá-li si toho potřeba, bude zítra ráno vysunut na posici u Skakalište, takže se oň můžete opřít.

Dnešní útok na š. I. nebyl tak vážný, aby JD. musila přejíti k pasivitě. Naopak, opírajíc se pravým křídlem o š. I., mohla hodně přispět aktivní činností, i kdyby to bylo v nejmenší míře.

*) Zároveň poslal hlášení veliteli 2. armády.

Dále Vám oznamuji, že Komb. I. divise dosáhla Kumovce a dojde ještě během noci na Vidojeviciu. Podle toho se tedy řiďte.

Hlaste mi, jaká nařízení jste po té stránce vydal. Udržujte stále spojení s armádním štábem, který je na Radoniča brdu. Pošlete mi 5 spolehlivých a osvědčených ordonancí.“

Zatím dostal velitel 2. armády v 18.45 h. tuto zprávu od velitele JD.:

„Podle všech zpráv je síla nepřítele přede mnou 2 pluky pěchoty, 1 baterie a 1 pluk jezdecký.

Přední částice mých vojsk na levém úseku jsou v boji s předními prvky nepřátelskými, které postupují na Osoje (kota 272). K zesílení levého úseku a k zajištění komunikačního směru Bojič—Tekeriš zastavil jsem jeden prapor 15. p. pluku s kulometným oddílem, převzal nad ním velení a poslal na levý úsek.

Š. I. divise bojovala na čáře Varna—Sančevi—Leskiča mehana.

JD. byla na jejím levém dřídle v postavení: Brestovac—Raskršće, levý břeh Dumače, chráníc tak komunikaci Bojič—Tekeriš.

Kolem poledne Š. I. ustoupila na postavení Zablače (Bunarina mala) — kota 174. Proto změnila jezdecká divise svou frontu a zastavila se na čáře Belege (kota 280)—Stari vinogradi—Ljigin grob. Ze zprávy se dá posoudit, do jaké míry je ohrožena komunikace Bojič—Tekeriš. Z toho soudím, že by moje vojska potřebovala na této čáře posily.

Já budu na silnici Bojič—Tekeriš u Parlogu (kota 249).“

V 19 hod. dostal velitel JD. od velitele 2. armády tento rozkaz:

„Je nařízeno, aby Vám byl ještě večer dán k dispozici 13. p. pluk s jednou rychlopalnou baterií; do dalšího rozkazu ponechte si i prapor 15. p. pluku, který jste zastavil, dokud se situace nevyjasní. Nařízení poslané v 18 hod. odložte, dokud nebude situace jasnější.“

Ve 23.45 hod. poslal velitel JD. veliteli 2. armády toto hlášení:

„Podle rozkazu vel. 2. armády, třebaže mi nebylo nic oznámeno o úkolu Š. I., jež mne svým periodickým postupováním a ustupováním u Šabce přiváděla velmi často do značně kritických situací a kompromitovala úspěch JD., dokázala jezdecká divise svou energickou činností jdoucí už do sebeobětování, že 18. t. m. dvěma pluky přetáhla spojení Šabac—Lješnica, bijíc se s nepřítelem v osadách Prnjavoru a Bogosavcu (kde jenom 2. pluk měl 6 důstojníků mrtvých a raněných z celkového počtu 15), dosáhl valný voj divise postavení Culjković—Glavica, odkud v 19 hod. potírala dělovou palbou nepřítele ustupujícího s Ceru. Potom následkem ústupu Š. I. příštího dne od Šabce musila jít zpět. Můj rozhodný rozkaz pro zítřek 20. t. m. zní: „Divise kupředu, na nepřítele, směr Lješnica.“ Dostanete-li zítra večer zprávu, že jezdecká divise již neexistuje, bude to pro tím větší slávu chrabrých jezdeckých divise a moji.“*)

Události 20. srpna.

Boju osady Grušiče. — Pronásledování.

Situace 20. srpna ráno byla taková jako 19. večer, jenže JD. disponovala nyní i přímým plukem 13 s jednou baterií.

Ještě 19. srpna došel asi ve 20 hod. rozkaz velitele 2. armády:

„Všechny divise budou 20. srpna pokračovat v plnění daného jim úkolu..... Jezdecká divise pokračuje v nařízeném pronásledování, jakmile s posilovými jednotkami zatlačí nepřátelské oddíly, které jsou před ní.

Komb. I. divise..... usnadní jezdecké divisi pronásledování nepřátelských oddílů, které se ukázaly před ní večer na čáře Brestovac—Belege (kota 280)—Stari vinogradi—Ljigin grob; pro každý případ ponechá na Ceru potřebnou osádku k zajištění směrů, vedoucích od severu do údolí Lješnice... (Následují nařízení o shromažďování a evidenci kořisti).“

Podle tohoto rozkazu a na základě zpráv o Š. I., z nichž bylo patrné, že nepřítel tuto divisi nepronásledoval, rozhodl se velitel JD. napadnouti

*) Jak je vidět, ozval se velitel JD. na přísnou výtku velitele 2. armády velmi rázně!

neprátelské oddíly před sebou a zahájit pronásledování směrem Lješnice podle tohoto plánu: Slabší silou napadnout nepřítele čelně, větší silou, opírající se o Cer a o dominující postavení severního svahu stále ohrožovat a napadat nepřátelský pravý bok a usnadnit i urychlit tak útok a postup čelní skupiny ve směru na Grušić.

Podle tohoto plánu vydal velitel JD. v 5.20 hod. tento rozkaz (č. j. 317 op.):

„Všechny divise 2. armády podniknou dnes pronásledování rozbitého nepřítele. JD. zahájí pronásledování směrem na Lješnicu.

Š. I. bude na Vašem pravém boku.

Komb. I. divise obsadí potřebnými částmi Vidojevicu a její výběžky, aby usnadnila jezdecké divisi pronásledování.

Nařizují:

JD. postoupí směrem na Lješnicu ve dvou proudech:

Pravý proud: plk. Babić, 1. jezd. pluk, I./13. prapor, 1. jezd. baterie vyrazí v 6.30 hod. z Vinogradi-Volujac směrem Grušić—Culjković—Bela reka—Prnjavor.

Levý proud: plk. Tucaković, 4. jezd. pluk, I./15. prapor, II. a III. prap. p. pl. 13, 2. jezd. baterie. Vyrazí v 6.30 hod. z Belege 280 směrem Desić—Bobija—Čokešina na Lješnicu.

Pravý bočný voj: pl. Savatić, Š. I. jezd. pluk, 1. rota 15. p. pluku postupuje od Ljigin grobu přes Bojić—Slatinu—Beli kamen—Dobrić na Lipolist. Udržuje stálý styk s Š. I. divisi.

Záloha: 2. jezd. pluk, IV./13. prap., 1. baterie děl. pluku T. I. divise postupuje v 7 hod. za levým proudem.

Pronásledování provádět co nejenergičtěji, bez ohledu na oběti a únavu. Úchyly od toho budu považovat za nesplnění rozkazu před nepřítelem.

Tělesový trén dojde na Skakalište na silnici (kota 268) a zde vyčká dalších rozkazů.

Muniční kolona dojde do Rumska.

Já budu u zálohy.“

V ý v o j b o j e 20. s r p n a.

Pravý proud. V 6.30 hod. ještě před zahájením postupu páčila 2. jezd. baterie od Kříže k. 284 na nepřátelskou pěchotu u Grušiće a na dělostřelectvo, které z Radlovce páčilo na Trojan a Belege.

Pravý proud vyrazil v 7 hod. z prostoru Stari vinogradi a dostal se přes Vranovac na Brestovac. Tam se však ocitl v daleké palbě nepřátelské pěchoty od Grušiće a dělostřelectva z Radlovce.

Jezdecká baterie zaujala postavení na Raskršće (severovýchodně od Mhn. Grušićska) a podporovala postup pěchoty I./13. praporu na Grušić. 1. jezd. pluk postupoval proti severovýchodnímu křídlu a proti týlu nepřítele. Kolem 9. hodiny se rozvinul velmi silný boj; za hodinu byl celý proud již rozvinut a pokračoval na široké frontě v útoku, podporovaném dobře dělostřelectvou baterií z Raskršće. Velitel proudu měl dojem, že má před sebou velmi silného nepřítele.

Pěšímu praporu se podařilo dobýt Grušiće, nemohl však vyrazit z jeho západního okraje. Velitel hlásil veliteli proudu, že nemá již střeliva. Levé křídlo povolilo a začalo couvat. Velitel proudu poslal dopředu bojový trén (k zásobování střelivem) a veliteli divise poslal hlášení, které dostal od I./13. praporu, tohoto znění:

„Jsem s praporem na východu z osady Grušić; přední části mám před okrajem lesa. Při pronásledování jsem narazil na velmi silný odpor. Prapor spotřeboval své střelivo. Po provedení zteče jsem se zastavil, dokud nedostanu zprávu o situaci 1. jezd. pluku. Nařídil jsem, aby baterie zahájila palbu na nepřítele, který ustupuje. Prosím, abyste mi pomohl.“

Zatím velitel pluku poslal svého pobočníka k veliteli praporu se zprávou, že o ústupu nemůže být ani řeči, nýbrž naopak je nutno, aby se s praporem hnul kupředu.

Na znamení polnicí „zteč“ u praporu byl týž signál dán i u štábu proudu, takže 1. jez. pluk vyrazil rovněž ke zteči. Jedna četa děl vyjela do palebného sledu pěchoty a zrychlenou přímou palbou kosila nepřítele, který se dal na útěk směrem Madžarsko groblje a Duga šuma. Bojový sled proudu postoupil k Culjkoviću, kam ustoupil nepřítel, pronásledován palbou jedné čety děl, která vyjela na Radlovac.*)

Po zahnání nepřítele se proud shromáždil na hřbetu Duga šuma a pokračoval v pronásledování skrze Culjković, naraziv jen na slabý odpor. V 17. hod. dosáhl pravého břehu Bele reky; o něco později (v 18.45 hod.) zastihla jej tam posila ze všeobecné zálohy (3 roty 13. p. pluku).

Celkem bojoval tento proud 6 hodin; měl před sebou podle vlastního odhadu dva slabé pluky (8. a 28.), něco jezdeckta, 1 houfnicovou a 3 polní baterie. Tento odhad byl dosti blízký skutečnosti. Pravý proud bojoval totiž s izolovanou skupinou plukovníka Podhajského, která s 19. na 20. srpen přenocovala na Radlovaci. Skládala se ze 2 rot p. pl. 28, 1½ praporu zeměbr. pl. 7, asi 1 praporu zeměbr. pl. 8, ½ praporu zeměbr. pl. 28, 3 kanonových a 2 houfnicových baterií a 1 eskadrony. Nevěděla o ústupu celého VIII. sboru a nedostala žádného rozkazu. Držela obloukovité postavení od Madžarsko groblje přes hřbet 1 km severozápadně od Radlovce, Grušić, severovýchodně od Sibove, Duga šuma. Dělostřelectvo této skupiny střílelo od 6 hod. nazdařbůh na hřbet Ceru od Todo-rov st. po Trojan.

V 19 hod. dostal velitel pravého proudu tento rozkaz velitele JD. (čj. 327 op.):

Postupujte se svým proudem k osadě Culjković a na hřbetě západně odtud se zastavte na pravém břehu Bele reky. Levý proud je na levém břehu Bele reky a tam se zastaví. Zjednejte ihned styk s levým proudem. Před vámi rozhodně není nepřítele, poněvadž levý proud vás značně předešel. Já budu u rozcestí cest do Lipolistu a Petkovic, západně od osady Bela reka.“

Proto proud přenocoval s předními částmi na západním okraji osady Bele reka, valným vojem na hřbetu u Culjkoviće.

Činnost levého proudu.

Tento proud zahájil postup v 8.30 hod. valným vojem. Předvoj (4. jez. pluk) vyrazil již v 6.30 hod. Svým postupem na Desić (jezdeckto přes Radovašnicu na Kosovac, pěchota na Bobiju 372, Grabovac 538), jímž stále hrozil nepříteli obchvatem, velmi usnadnil postup pravého proudu.

V 9 hod. odbočil I./15. prapor vpravo proti jihozápadnímu křídlu nepřátelského postavení na Madžarsko groblje. Asi v 11 hod. začalo ustupovat nepřátelské dělostřelectvo z Radlovce. Ve 13.30 hod. zahájily všechny tři pěší prapory proudu zteč. Nepřítel se dal na útěk na Lipolist. (Byly to zadní voje, celkem slabé, skupiny plk. Podhajského, které nastoupily v té době dobrovolně ústup z Culjkoviće.) Srbům se dostala do rukou děla s muničními vozy.

*) Tak líčí boj u Grušiće plk. Ilić v Ratniku. Gen. Schön v knize „Šabac“ píše na str. 339: „... po 10. hod. dostal se pravý proud do kritické situace a byl zesílen praporem z divisní zálohy; tento prapor byl v 10.45 hod. rozvinut vedle I./13. praporu k útoku, provedl zteč, byl však odražen...“ V poznámce pak udává, že byl odražen protiútokem půlpraporu 8. zeměbr. pluku.

Jakmile dosáhl předvoj (4. jezd. pluk) Kosovce, zahájil palbu asi v 16 hod. na velkou dálku na nepřátelskou pěchotu a trén, ustupující od Lipolistu k Prnjavoru. Od Kosovce změněn směr pronásledování: Jedna eskadrona s dvěma kulomety od 4. jezd. pluku odeslána na Parlog 206 u Petkovice, později pak ještě další eskadrona s 2 kulomety na hřbet Cajevac, jihovýchodně od Novo sela. Ostatek 4. jezd. pluku společně s 2. jezd. plukem a 2. baterií odbočil z Parlogu 206 přes Prnjavor k Drině, V 18.30 hod. eskadrona 4. pluku, poslaná na Novo selo, provedla útok na zástihu trénu (viz výše) nepřátelského (asi 1 rota), rozprášila ji a část trénu zajala. Pěchota levého proudu se zastavila kolem 17. hod. na Kosovcu, aby vyčkala pravého proudu, jenž se při pronásledování pro nepřátelský odpor opozdil.

2. jezd. brigáda (2. a 4. jezd. pluk) pokračovala v pronásledování, zastavila se valným vojem u Prnjavoru a uzavřela předními strážemi východy z osady k Loznici, Šabci a Badovinci směrem k Drině.

V 17.30 hod. dorazil velitel divise se štábem na Glavicu na levém břehu Bela reky. Zde se zřetelem na únavu vojsk a na blížící se noc vydal rozkaz k zastavení postupu a k přenocování na místech, kde rozkaz jednotky zastihne.

Veliteli pravého proudu nařídil, aby došel až na hřbet Culjkoviće a zjednal předními strážemi styk s levým proudem na levém břehu Bela reky.

Šumadijský I. jezd. pluk narazil na svém postupu na nepřítele u Slatiny 205 (byl to II. prapor 42. p. pluku od 29. p. divise); rozvinul se prudký boj, který trval několik hodin. Š. I. jezd. pluk neprorazil a byl v 15 hod. vystřídán jezdeckem T. II. divise. Stáhl se přes Bojić zpět na Beli kamen a tam přenocoval.

JD. dobyla během 20. srpna značné kořisti. Kromě toho se jí podařilo vysvobodit v Prnjavoru raněné 3. jezd. pluku, kteří tam byli zanecháni 17. srpna.

Situace večer 20. srpna byla tato: Nepřítel ustupoval k Drině. Jižně od Maovi byly viděny části nepřátelské pěchoty.

JD. držela dvěma pluky směr Lješnica—Šabac, zbytek byl na obou březích Bela reky na čáře Kosovac—Visoki Parlog—Glavica.

3. jezd. pluk, poněvadž byl nejbliže k Š. I. divisi, byl odeslán na její pravé křídlo, kde společně s jedním praporem III. výzvy a jednou baterií utvořil t. zv. „Kujavický oddíl“ a byl určen k obraně jižního okraje osady Kujavice a Vučevice (jihovýchodně od Šabce).

Události 21. srpna.

Situace JD. se do rána 21. srpna nezměnila. Během noci došel rozkaz od velitele 2. armády:

Dnes byl nepřítel na úplném ústupu k Drině. Vojska 2. armády jej pronásledovala a dorazila na čáru Vidojevica—G. Dobrić—Cikote. JD. bude zítra 21/VIII pokračovat v pronásledování, k čemuž nařizují:

JD. vrátí přidanou ji pěchotu a dělostřelectvo do osady Mrovske; vlastní silou bude chránit pravý bok kombinované divise na čáře: Čokešina—Prnjavor—Dubović a současně zjišťovat a poškozovat nepřátelské mosty mezi ústím Lješnice a Dubovicem.“

Na základě tohoto rozkazu nařídil velitel JD., aby se všechny pěší jednotky, jakož i baterie Timockého II. děl. pluku vrátily do svazku své divise. Veliteli 1. jezd. brigády dal rozkaz dojít s 1. jezd. plukem a baterií

na Kosovac a hřbet Culjković a odtud vyzvídá do příchodu Š. I. jezd. pluku; tento pluk vyrazil ráno přes Beli kamen na Culjković, kde se měl do dalšího rozkazu zastavit a udržovat styk s Timockou II. divisi, která dorazila na levé křídlo Š. I. divise.

Když dostal zprávy o situaci svých jednotek, rozhodl se velitel JD. postoupit k Drině a vydal k tomu rozkaz:

„O nepříteli je známo, že rychle ustupuje přes Drinu. Komb. I. divise drží Gogino brdo—Novo selo—most na Drině u Javoru.

Nařizují:

2. jezd. brigáda s baterií pokračuje v pronásledování směrem Novo selo—Lješnica a Prnjavor—Dubović.

1. jezd. brigáda s baterií postoupí směrem Kosovac—Čokešina na Džajevac, záp. od Čokešiny.

Tělesový trén dorazí do Čokešiny.

Muniční kolona dojde do kláštera Radovašnice.

V e č e r byla JD. v této sestavě:

2. jezd. brigáda s baterií u Dubovíce a Krušika, štáb u G. Polja; prováděla průzkum na Drině od Dubovíce po Sofića adu.

1. jezd. pluk, 1 baterie, telegrafní a pionýrský oddíl s náhradní eskadronou byly na Džajevcu, jedna eskadrona u Novo sela. Prováděl průzkum Driny od ústí Lešnice po Dubović. Udržoval styk vpravo s 2. jezd. brigádou, vlevo s komb. I. divisi.

1. jezd. brigáda udržovala styk s 1. armádou.

3. jezd. pluk se vrátil k divisi od Š. I. divise.

Zato Š. I. jezd. pluk byl vrácen své divisi.

Štáb JD. v Džajevci.

Od té chvíle prováděla JD. divise jen zajišťování prostoru mezi Šabcem a Cerem. Když byl pak Šabac obsazen jednotkami 1. srbské armády, byl prostor, který dosud zajišťovala JD., přidělen komb. I. divisi a JD. se rozvinula na čáře Badovinci—Crna Bara až po Zatrke; udržovala přes Duboviću styk s Komb. I. divisi u Kutina ady.

25. srpna se soustředila JD. u Bogatiće.

Z á v ě r.

Ohlédneme-li se zpět na činnost srbské jezdecké divise v bitvě na Ceru, vidíme především, že se tato vyšší jezdecká jednotka vyznačovala pravou jezdeckou pohyblivostí.

Ze svého koncentračního prostoru až ke Slatině k. 205 urazila za tři dny 160 km a ještě během 16. srpna urazila s b o j e m dalších 22 km. Hned příštího dne urazila 16 km, nečítáme-li zvláštní výkon 3. jezdeckého pluku.

Další větší pohyb provedla divise 20. srpna z prostoru Parlog—Stari vinogradi do Prnjavoru. Celkem urazila JD. od 13. do 21. srpna 240 km, průměrně tedy 30 km denně, při čemž musila 4 dny bojovat.

Operativně se JD. neobyčejně dobře uplatnila. Především velmi ulehčila práci srbské Komb. I. divisi na Ceru tím, že odrazila vedlejší proud 21. střelecké divise (plk. Hinke) a znemožnila tak zasazení dělostřelectva 21. střelecké divise. Přispěla velice k zvýšení paniky v týlu 21. střelecké divise a znemožnila vlastně její opětné zasazení po prvním nezdaru na Ceru.

Chránila účinně západní bok Š. I. divise, čímž zabránila rakouské 29. divisi vniknout do mezery mezi Š. I. divisi a Komb. I. divisi a spojit se se severním křídlem 21. střelecké divise.

Na srbské jezdecké divisi vidíme už roku 1914, že se jezdecké přemísťuje koňmo, ale bojuje pěšky! Vidíme také, jak naléhavě má pro tento boj potřebí dělostřelectva a prvků pěchoty, zvláště jde-li o to, silným náporem prorazit někde nepřátelskou sestavu a udržet místo průrazu otevřeným pro hlubokou akci jezdeckou.

Srbská jezdecká divise si pomáhala tím, že si vypůjčovala pěchotu jiných jednotek. Musíme veliteli JD. přiznat, že tak činil ve správném pochopení celkové situace. Projevil vůbec během celé činnosti velký přehled, velkorysost a přizpůsobivost nenadálým situacím.

Činnost JD. potvrzuje naše dnešní zkušenosti o nutnosti a významu vybavení vyšších jezdeckých jednotek mohutnými palebnými prostředky a prostředky pro průraz mělkých nepřátelských front. Zároveň nás poučuje o tom, jak důležité je netříštit síly. U velitele JD. pozorujeme, že někdy nedbal této důležité zásady. Vyplývalo to často z toho, že neudržoval dostatečně pevný styk s velitelem Š. I. divise, čímž spolupráce s touto divisi mnohdy vážla.

Nedostatek letectva, ve 14. roce zcela normální, zdržoval rozhodování, protože nebylo možno získati rychle celkový přehled o nepřátelské situaci a hlášení pozemních průzkumných orgánů nebyla vždy přesná a nedocházela vždy včas. Proto se musil velitel JD. často rozhodovat a priori, což nebylo vždy podle skutečnosti.

Osamocený nájezd 3. jezdeckého pluku nás poučuje o tom, že se nedá počítat s dobrým výsledkem, je-li nájezd do nepřátelského týlu proveden slabými silami a nemají-li jednotky, nájezd provádějící, otevřena bezpečná vrátka v naší sestavě, aby se mohly vrátit.

Použitá literatura.

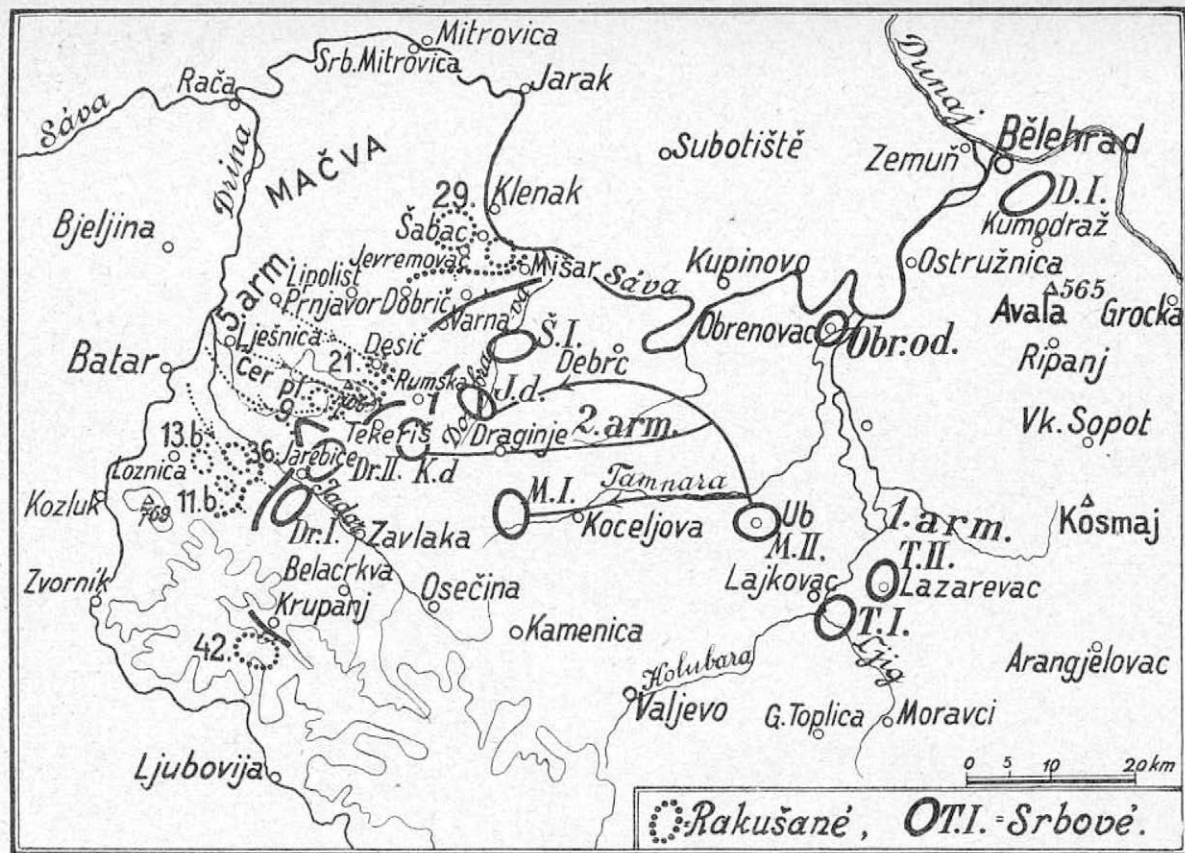
1. Ppkl. Stojadinović: „Naša konjička divizija u cerskoj bitci augusta 1914 god“. Konjički glasnik, kniha I, roč. I (1926).
2. Plk. jezd. Ilić: „Ušechće konjička divizije u bitci na Ceru i borbama oko Šapca 1914 godine“. Ratnik, august, september 1932.
3. „Veliki rat Srbije“, kniha I.
4. Generál Ž. Pavlović: Bitka na Jadru augusta 1914 god.
5. „Österreich-Ungarn's letzter Krieg“, kniha I.
6. Gen. Schön: „Šabac“.

Major vet. Dr. Vladimír Chládek:

Otužování koní.

V poslední době častěji slyšíme a čteme o nutnosti otužovat naše koně se zřetelem k požadavkům polní služby. Zpravidla běží jen o povšechné náměty anebo se o věci jedná jen se zřetelem k některé podrobnosti, tedy s úzkého hlediska. V odborné literatuře nenajdeme pojednání, které by se soustavně zabývalo otužováním koní a v němž by aspoň v hrubých rysech byl zachycen problém v celém svém rozsahu. Není divu, že se často setkáme s protichůdnými názory o této věci, neboť není pevného podkladu pro věcnou diskusi. Pokusím se jej poskytnout.

Co je otužilost? Otužilostí rozumíme odolnost k nepříznivým vnějším vlivům. Ježto známe velmi mnoho škodlivých vlivů okolí, mohli

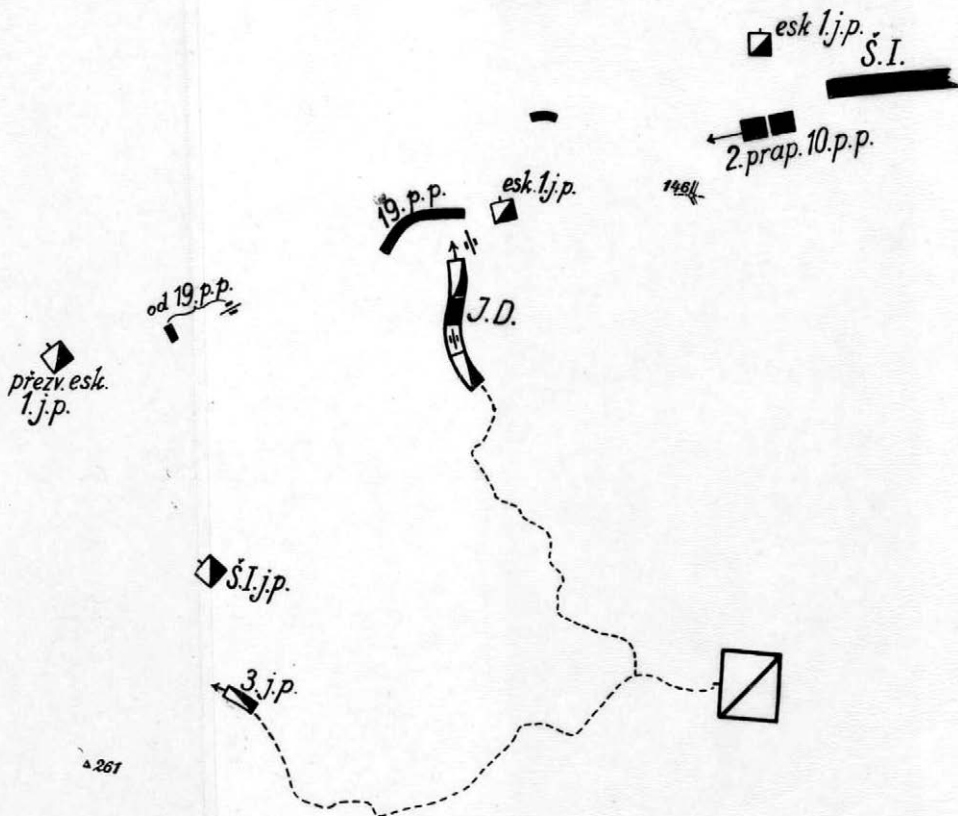

K čl. pplk. gšt. Frant. Pohunka: Operace srbské jezdecké divise...

Jezdecké rozhledy roč. V. [VR. roč. XVI (1935)].

Oleáta 1.

Situace asi v 8 hodin 16. srpna 1914.

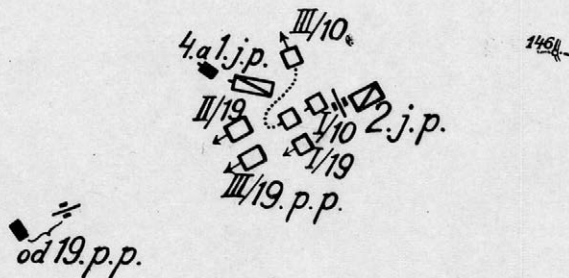
K čl. pplk. gšt. Frant. Pohunka: Operace srbské jezdecké divise . . .

Jezdecké rozhledy roč. V. [VR. roč. XVI (1935)].

Oleáta 2.

Situace asi v 10 hodin 16. srpna.

esk. l.j.p.

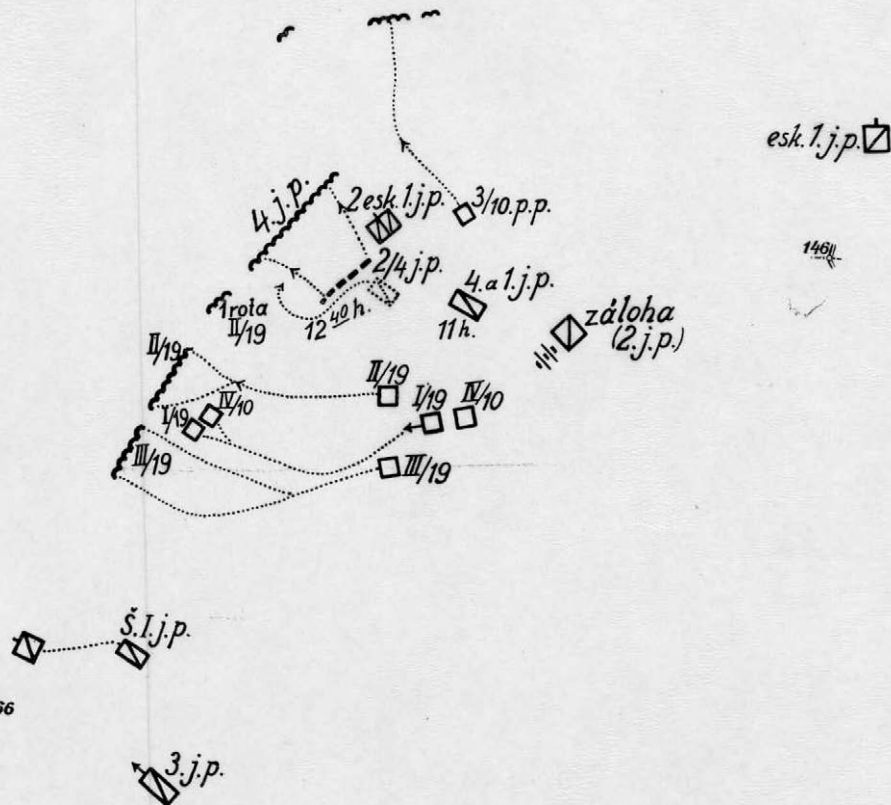

Š.I.j.p.

3.j.p.
▲ 261

K čl. pplk. gšt. Frant. Pohunka: Operace srbské jezdecké divise . . .

Jezdecké rozhledy roč. V. [VR. roč. XVI (1935)].

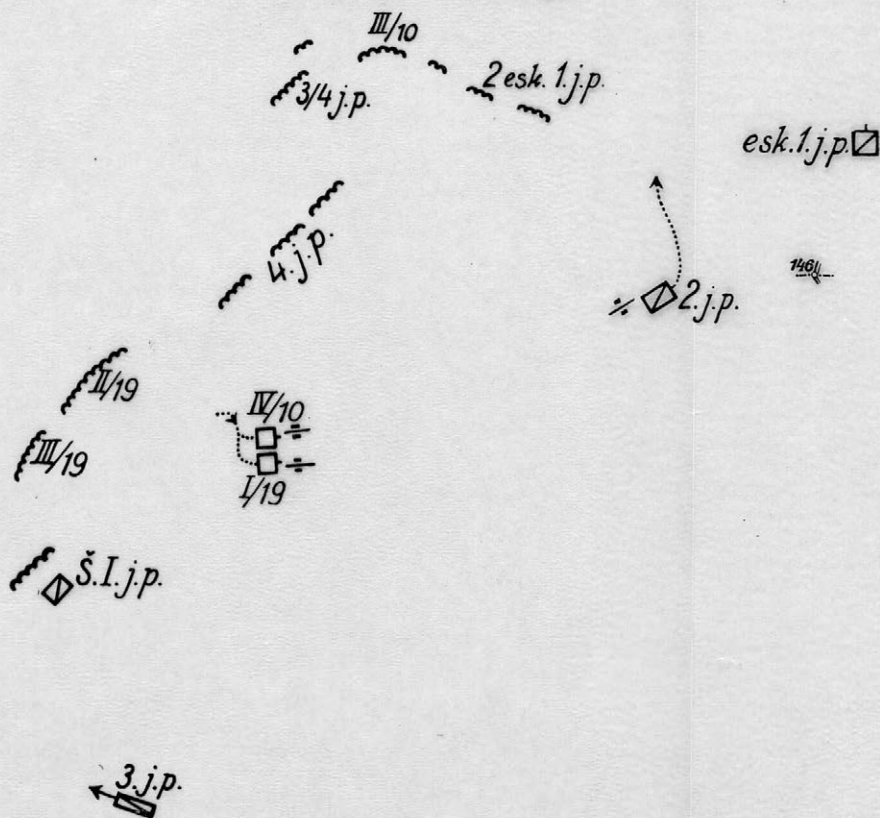

K čl. pplk. gšt. Frant. Pohunka: Operace srbské jezdecké divise . . .

Jezdecké rozhledy roč. V. [VR. roč. XVI (1935)].

Oleáta 4.

Situace asi v 10 hodin 16. srpna.

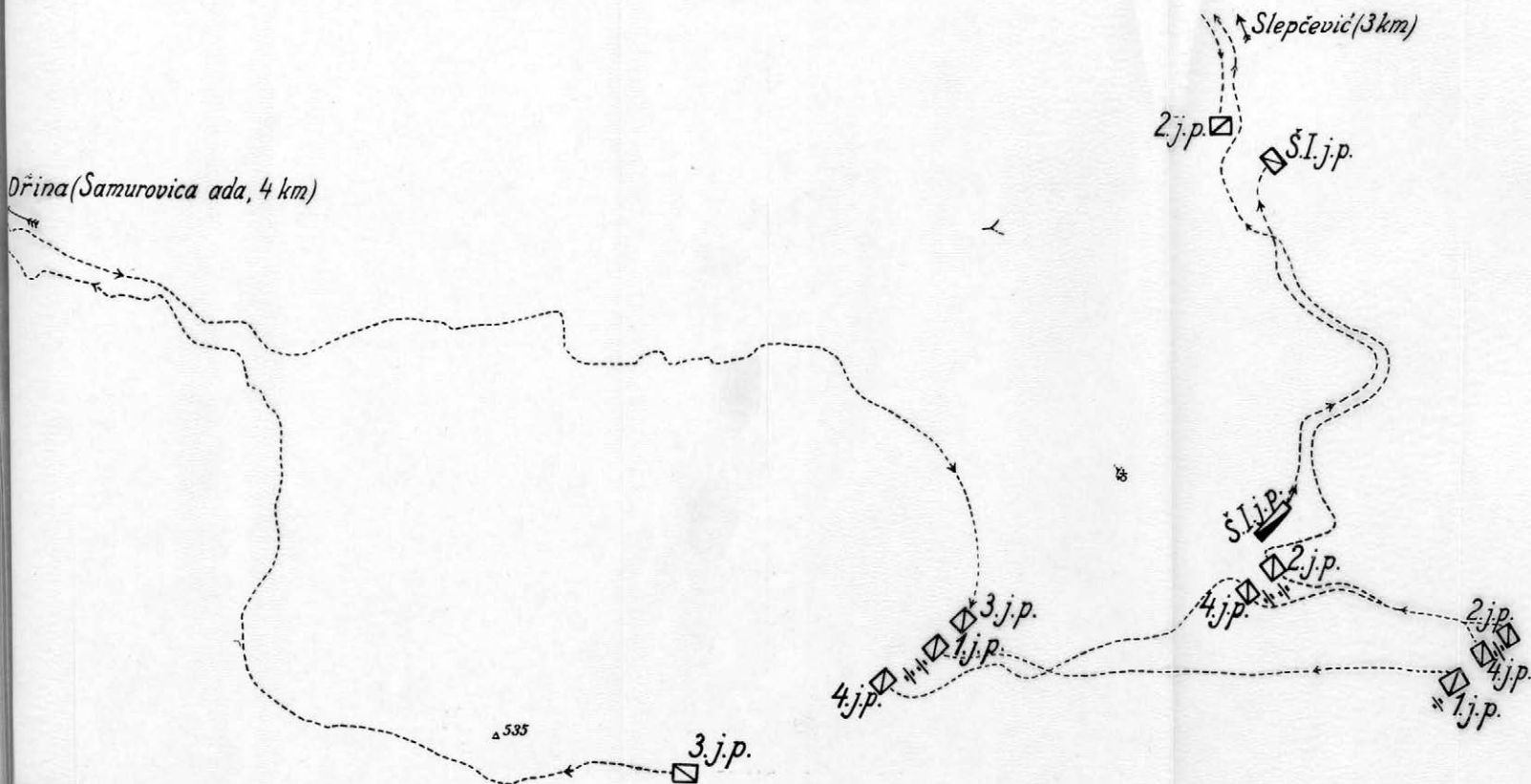

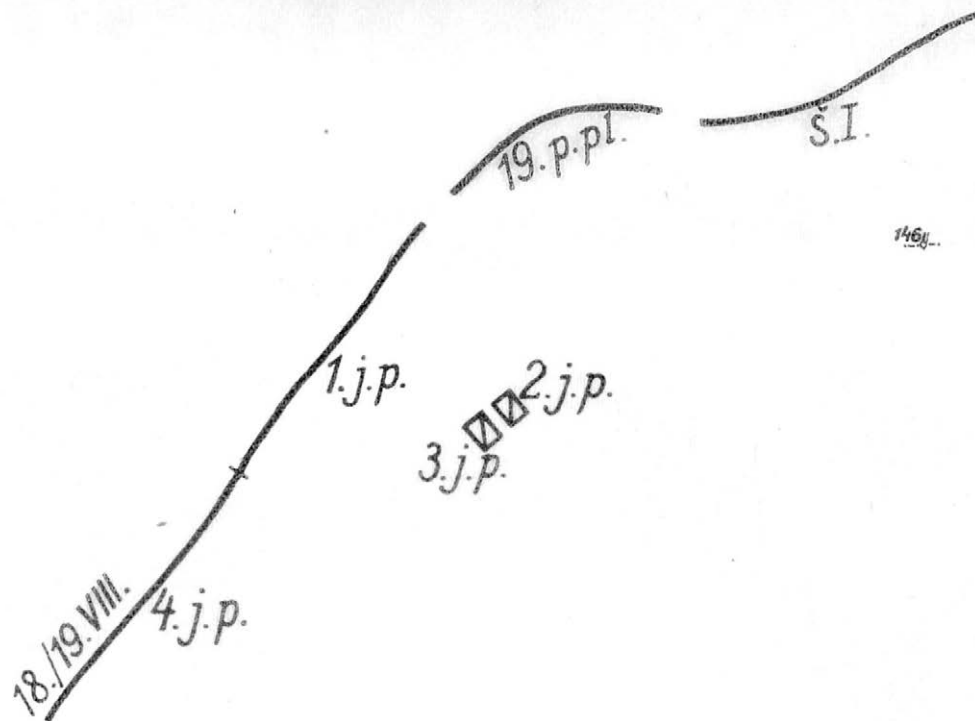
4261

K čl. pplk. gšt. Frant. Pohunka: Operace srbské jezdecké divise . . .

Jezdecké rozhledy roč. V. [VR. roč. XVI (1935)].

Drina (Samurovica ada, 4 km)

Oleáta 7.

Situace po 13.30 hodině 19. srpna a 19. srpna.

1esk.2.j.p.

Y
L

3.roty I/15

4.j.p.

1.j.p.

Š.I.j.p.+1rota
I/15

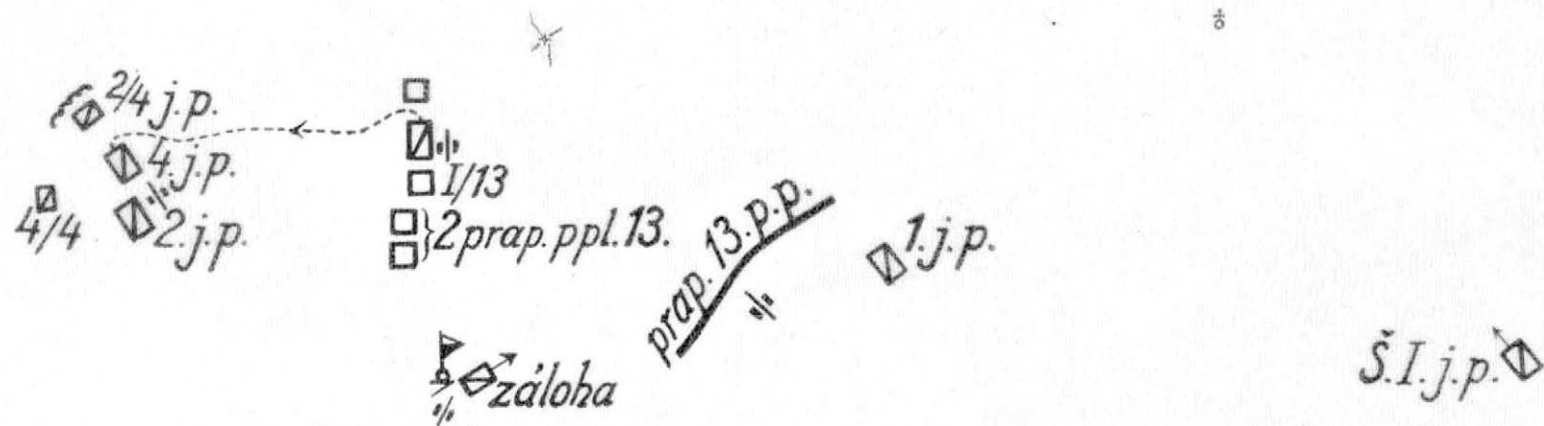
 2.j.p.

 I/13

K čl. pplk. gšt. Františka Pohunka: Operace srbské jezdecké divise...
Jezdecké rozhledy roč. V. [VR. roč. XVI (1935)].

Oleáta 8.

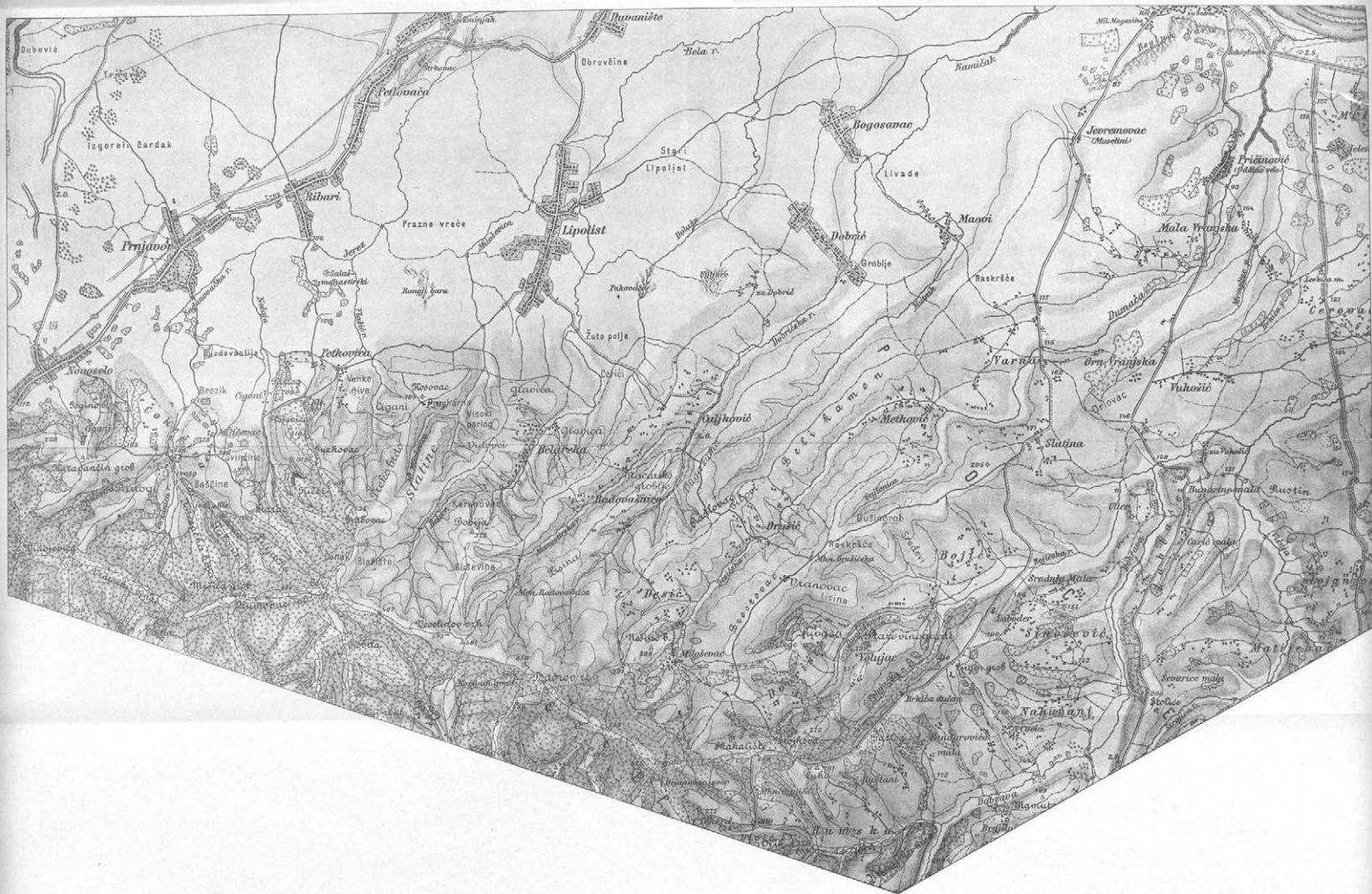
Situace asi v 17 hodin 20. srpna.

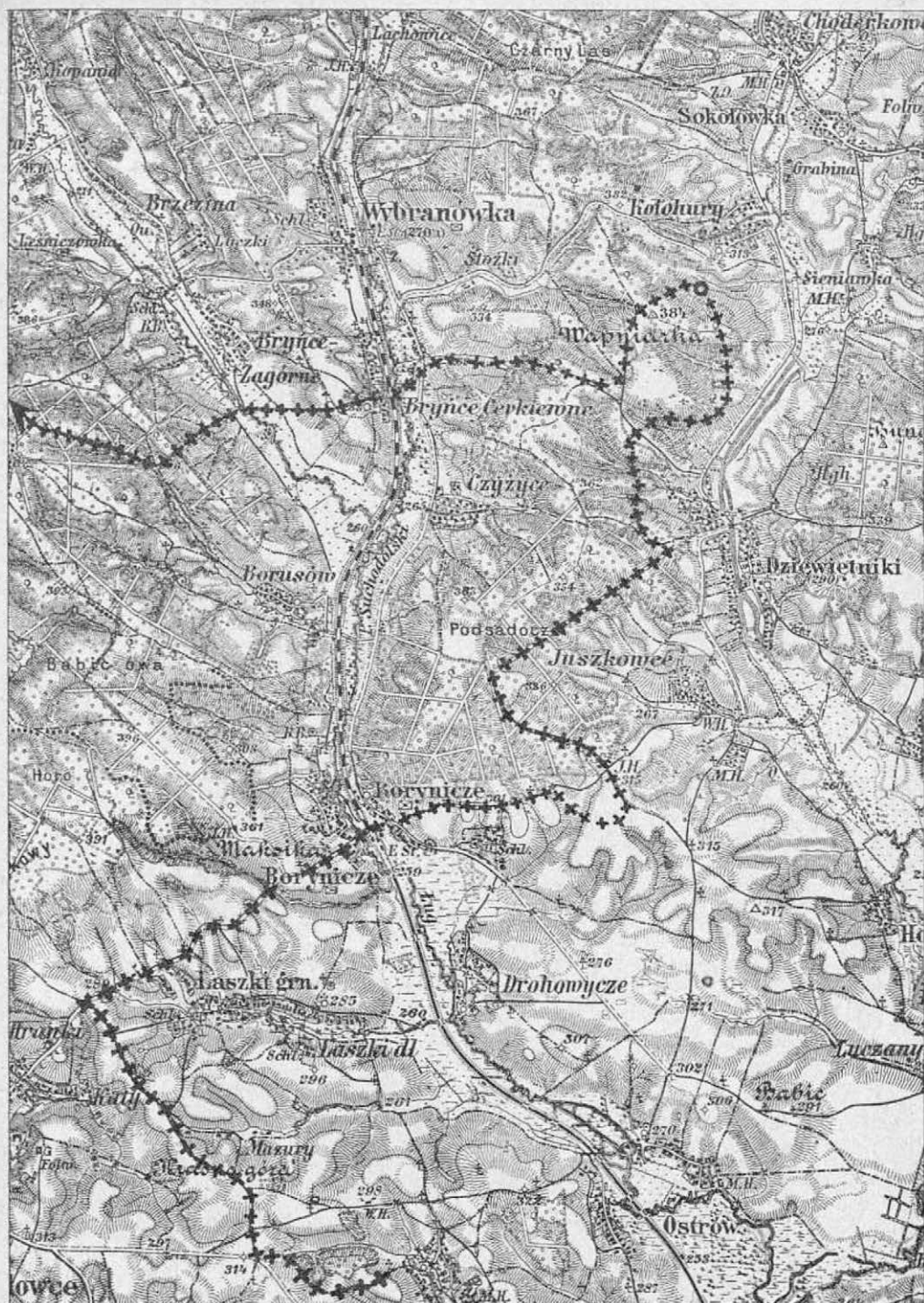

372

K čl. pplk. gšt. Františka Pohunka: Operace srbské jezdecké divise...

Jezdecké rozhledy roč. V. [VR. roč. XVI (1935)].

K čl. mjr. jezd. Leopolda Kuhna: „Průzkumná hlídka 1914“.

Jezdecké rozhledy roč. V. [VR. roč. XVI (1935)].